

Коршевнок Тетяна Валеріївна 

канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВСТВА В ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ» З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

В умовах упровадження Державного стандарту базової середньої освіти визначальним критерієм якості освіти виступають ключові компетентності [1]. На їх формування орієнтована професійна діяльність вчителів, керівників ЗЗСО, розробників навчально-методичного забезпечення. Виходячи з цього, основу розробленої нами модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» [2] склали визначені Державним стандартом базової середньої освіти мета природничої освітньої галузі, ключові компетентності, наскрізні уміння, «ядро» знань і чотири групи очікуваних результатів: пізнання світу природи засобами наукового дослідження; опрацювання, систематизація та представлення інформації природничого змісту; усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці). Окрім орієнтованого змісту у програмі запропоновано види навчальної діяльності, що забезпечують формування очікуваних результатів навчання.

У створеному нами підручнику «Пізнаємо природу» [3] набуття учнівством ключових компетентностей забезпечує діяльність домінанта методичного апарату, до якої входить система завдань, що виступають організаторами діяльності здобувачів середньої освіти із засвоєння навчального матеріалу та методичним орієнтиром вчительства.

Компетентнісний потенціал інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» детермінує потребу у формуванні здатності розв'язувати проблеми, уміння оцінювати можливості, працювати з інформацією природничого змісту й використовувати знання в конкретних ситуаціях. Враховуючи інтегрований характер кожної ключової компетентності (синергію ціннісного, знаннєвого, діяльнісного компонентів), у підручнику [3] система завдань спрямована на набуття учнівством досвіду розв'язування різних навчальних і позанавчальних проблем, у процесі якого компоненти компетентностей інтегруються в цілісну функціональну систему.

Одна з особливостей створеного нами підручника полягає у спільному (учні-вчитель, учні-учні, учні-інші дорослі) конструюванні учнівством своїх знань й освітнього процесу загалом. Цьому сприяє організація різних типів суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Окрім дидактичне навантаження покладається на роботу з ілюстраціями. Колажі й завдання до них призначені здебільшого для актуалізації наявного досвіду й знань учнівства, допомагають мотивувати його до вивчення нового навчального матеріалу, здійснювати цілевизначення. Графічні організатори (схеми, діаграми, таблиці) дозволяють візуально подати інформацію та зв'язки, систематизувати різні порції навчального матеріалу.

Щодо когнітивного складника компетентностей, то в курсі дотримано баланс між способами отримання знань (видами пізнавальної діяльності відповідно до джерела інформації про природу) та знаннями як результатом використання певного способу їх опанування. Тобто, акцентовано на тому, як отримувати знання (з яких джерел, в який

спосіб) та як їх можна застосувати. Такий підхід сприяє формуванню в учениць/учнів уміння самостійно виконувати завдання за рахунок аналізу власного досвіду та можливостей, пошуку необхідної інформації, вибору ресурсів (часу, інструментів, учасників), визначення способу пізнавальної діяльності.

Різноманітні навчальні завдання створеного нами підручника забезпечують діяльнісну основу формування компетентностей. Використання простих запитань/завдань, відповіді на які потребують знань фактичної інформації, у підручнику зведено до мінімуму. Це лише перше запитання рубрики «Тобі до снаги», сконструйоване за принципом трьох фактів. Наприклад, «Назви одне звукове явище, два штучних джерела звуку, три природні джерела звуку», «Назви одне джерело вуглеводів, два джерела білків, три органи травної системи». Натомість у підручнику доволі часто учням пропонуються завдання, що спонукають до самостійного набуття знань в процесі роботи з інформаційними джерелами

Рольові завдання передбачають інтерпретацію поведінки чи точок зору персонажів, зображених на малюнку чи згаданих в умові завдання. Це сприяє розвитку в учнівства варіативності мислення, здатності усвідомлювати причини власних дій та оцінювати дії інших.

Особливу увагу в підручнику приділено завданням для розвитку креативного мислення учнівства, як-от: «Уяви ситуацію: ти з друзями на кілька днів вирушаєш у похід. Тобі доручили забезпечити групу посудом. Посуд з якого матеріалу ти обереш? Поясни», «Уяви, що ти даєш інтерв'ю про виконане дослідження руху тварин. Якою буде твоя відповідь на запитання «Що під час дослідження вразило найбільше?».

Використання розглянутих видів завдань в освітньому процесі з інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» спрямоване на розвиток низки вмій (пізнавальних, комунікаційних, практичних, рефлексивних та ін.), емпатії, критичного і творчого мислення, здатності відшукувати різні способи розв'язання однієї проблеми. Тобто, набуття учнівством якостей і досвіду, необхідних у повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.20 №898. Вилучено з: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html .
2. Коршевніук Т.В. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795). Вилучено з: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727549> .
3. Коршевніук Т.В., Ярошенко О.Г. Пізнаємо природу: підручник інтегрованого курсу для 5-го класу. Київ, УОВЦ «Оріон», 2022. Вилучено з: <https://shkola.in.ua/2635-piznaiemo-prirodu-5-klas-korshevniuk-2022.html>